

บันทึกฉบับ

วันที่ ๓๐ มิถุนายน ค.ศ. ๒๔๗๕ เวลา ๑๗.๑๕ น.

ไปรษณีย์ ๗ ให้พระยามโนปกรณัม, พระยาศรีวิสาร, พระยา
ปรีชาชลยุทธ, พระบวรพท กับหลวงประคิมบุญธรรม มาแจ้ง ๗
ที่วังสุโขทัย. มีพระราชดำริว่า อยากจะสอบตามความข้างข้อ
และบอกความจริงใจ ทั้งแต่ได้รับราชสมบัติ ทรงนึกว่าถูกเลือกแล้ว
ไม่ ขางที่เทวดาคองการให้พระองค์ทำอะไรอย่างใดอย่างหนึ่ง

๑. กองทหารโกลบอลกลางกิจการที่รัชกาลที่ ๖ ทำไว้
จึงได้ทรงพยายามใช้หนี้และแก้ไขให้ฐานะการเงินดีขึ้น
ครั้งเสด็จไปอเมริกากลับมากการเงินเหลือลง ทรงรู้สึกว่าจะไม่ใช่
โทษผิดของพระองค์ เป็นเพราะ เหตุการณ์ภายนอก นอกที่ทรงรู้สึก
ว่าโดนแก้ไขบ้างและอ่อนไปบ้าง ที่เป็นเช่นนี้เพราะรู้สึกว่าจะ
จะกันทุรังไปก็ไม่ใครได้ ด้วยมีผู้ใหญ่ที่ชำนาญการต่อมล่อมอยู่.

๒. อีกอย่าง ๑ ทรงเห็นว่าควรจะต้องให้ Constitution
มาแก่รัชกาลที่ ๖ แล้ว และเมื่อได้ทรงรับราชสมบัติ ก็มีพระราช
หฤทัยว่า เป็นหน้าที่ของพระองค์ที่จะให้ Constitution แก่สยาม
ประเทศ. ครั้งเมื่อพระยาถลยา (F. B. Sayre) เจ้ามา
ได้ทรงปรึกษาร่างโครงขึ้น ก็ไม่ได้รับความเห็นชอบจากอภิรัฐมนตรี
ในส่วนพระราชดำริ ในชั้นต้นอยากจะให้เป็น ๒ ทาง ทั้งร่าง
ดั้งเดิม, ข้างต่างให้มีเทศบาลเพื่อสอนราษฎรให้รู้จักเลือกผู้แทน
จึงไปรื้อให้กรมร่างกฎหมายร่างขึ้น ดังที่หลวงประคิมบุญธรรม

/แล้ว

แล้ว แก่การผิดเข้าไป, ในส่วนข้างบนก็ได้ทรงตั้งกรมการองคมนตรี
ขึ้นเพื่อมีกลสอนข้าราชการ เพราะเห็นพสกยาไม่ค่อยเป็น จึงตั้งที่
ประชุมขึ้น หวังให้มีที่คิดอ่านและศุภยา ครั้นเสด็จไปอเมริกาได้
ให้ interview ว่าจะได้ให้ *constitution* เมื่อเสด็จกลับมาถึง
รู้สึกแน่ว่าจะตกใจอีกไม่สมควรเป็นแท้ จึงได้ให้ปริศนาขายชี่
เวเนส์ ๆ กลัวว่ายังไม่ถึงเวลา ฝ่ายพระยาศรีวิสารก็ไปรคไปปรก-
ษาค่วยอีกผู้ ๆ ก็ *influence* ไปท้วงกับนายสตีเวเนส์ เมื่อ
พระยาศรีวิสารและนายสตีเวเนส์จกของเสียดังนี้ การก็เลยเหลว
อีก ต่อมาได้เตรียมว่าจะไม่ประกาศก่อนงานสมโภชพระนคร
๑๕๐ ปีแล้ว เพราะจะเป็นรัชกาลที่ ๖ ว่าผลงานแล้วจะประกาศ
ได้เสมอในที่ประชุมอภิรัฐมนตรี เนื่องจากนายสตีเวเนส์ไม่เห็น
ด้วย ที่ประชุมก็จกของว่ากำลังเป็นเวลาโลกถึงตกต่ำ ถึงกระนั้น
ก่อนเสด็จไปสวีเดน ก็ได้ทรงพระราชมติว่าอีกสี่ห้าจะมี *Prime*
Minister ให้มีสภา *interpellate* เสนาบดีได้ ให้อวยา
ฎีกาขอ เปลี่ยนเสนาบดีได้ และให้มีผู้แทนจากหัวเมือง แก่ว่าหก-
ละอย่าง ๆ ก็จะเป็นได้ล้ำมากเหลือเกิน หวังว่าจะเห็นด้วยว่า
พระองค์ยากที่จะชักนุ้ใหญ่ที่ได้ทำการมานานถึง ๒๐ ปีก่อนพระองค์.

แปลที่ ๒. คิดจะให้เสนาบดีมูรราชกร (*preside*)
เป็นประธานในที่ประชุมเสนาบดี พระองค์จะไม่ประทับในที่ประชุม
และขยายจำนวนกรมการองคมนตรี ทำหน้าที่อย่างรัฐสภา ได้
ทรงเตรียมไว้ ๒ แปลนอย่างนี้ เอาถกพระองค์ไปสวีเดนด้วย เพื่อ

ระคำ (memo) มันก็เสนาเสนาบศิสภา ครั้นได้ข่าวเรื่องนี้ก็
ปรากฏว่าเข้าไปอีก ที่คนราษฎรทำไปไม่ทรงไตร่ตรอง และเห็นใจ
เพราะไม่รู้เรื่องกัน พอทรงทราบเรื่องก็ตกแล้วว่าจะจะเป็น
เรื่องกล่าวปกครอง เสียบพระราชนครุฑที่ไค้เข้าไป ถ้าความเสื่อมเสีย
ให้เป็นอันมาก ในวันนี้ได้ทรงฟังประกาศของกรมราษฎรทางวิบูล
ทรงรู้สึกเห็นใจและรับใจหนักใจกล่าวหาว่าคนนอกกลายอินไม่ใช้
ความจริงเลย.

เมื่อได้ทรงฟังประกาศนี้รู้สึกว่าจะเห็นจะเป็นขมกกระมัง
จึงปริวิตก มีทาง ๓ ทาง ถ้าจะหนักมีเวลาทั้ง ๒ ชั่วโมง พอ
หนักได้ จะสู้ก็ยังกล้าตั้งทหารทางหัวเมือง แต่ทรงพระราชดำริว่า
ถ้าหนักจะร้ายใหญ่ อาจฆ่ากันตายและร้ายแก่พระราชวงศ์ การจะต่อ
สู้ก็ไม่สมควร จึงได้ทรงรับโดยไปยอมเอาไปให้เสียเป็นอันเป็น ในการ
ที่ทรงรับให้ยอมว่าไว้แล้วว่าพระองค์มีพระอาการทุกประการ และ
ไม่มีพระราชโอรส หรือพระราชธิดา ก็ทรงรับยกขึ้นเข้ามาที่ไค้
ก็ทรงพระราชศุภทัยจะสนับสนุนคนราษฎร ให้จัดตั้งพระบรมมณเฑียร
ปกครองให้โชนมิดนัยัน ทั้งนี้ข้าพเจ้าพวกเจ้านายรู้สึกว่าเป็นทาง
ฉลาดก็ได้.

ในประกาศของกรมราษฎรที่กล่าวหาว่าพระองค์ตั้งคน
สอดตอรั้นไม่จริง ไค้ทรงปลัดคนก็โง่งออกก็มาก แต่ถ้าถึงพระองค์
เดียวจะเห็นด้วยคนโง่งให้หมดเมืองอย่างไรได้ แม้คนนี้ก็คอยดูไป
คงจะได้พบคนโง่งเหมือนกัน ทรงเชื่อว่าพระราชวงศ์ทุกพระองค์
ได้ทั้งพระทัยช่วยราชการโดยจริง ที่ว่าเขาราษฎรเป็นทาส หรือ

ว่าตลอดวงก็ไม่จริง และเป็นการเสียหายอย่างยิ่ง แถอาจจะเป็น
ได้ว่าได้ปฏิบัติความเข้าไป ที่ว่าราษฎรช่วยกันกู้ประเทศนั้นก็ เป็น
ความจริง แต่พระวราชวงศ์จักรีเป็นผู้นำ และผู้นำนั้นสำคัญ เสียใจ
ที่ใดก็เสียไม่กล่าวถึงพระคุณควมไปด้วย เป็นถนร เทวณัศว์คำถึง
บรรณนุช เพราะฉะนั้นเสียไปมาก.

เมื่อได้เห็นประกาศ ไม่อยากจะรับเป็นกษัตริย์ นกโดยความ
รู้สึกถึงกล่าวมาข้างต้นว่าเทวณัศว์ เพื่อจะให้เปลี่ยนแปลงการปกครอง
ของโดยรามค้าย จึงจะทรงอยู่ไปนรัฐมาลาโหมเป็นปึกแผ่น เมื่อ
ถึงเวลานั้นแล้วจะทรงลาออกจากรากษัตริย์ เมื่อเขียนประกาศทำไม
ไม่เลิก เมื่อจะออกด้วยทำไมไม่พูดให้เสียความนั้น และ เมื่อทุกคั้งนั้นแล้ว
ทำไมไม่เปลี่ยนเป็น Republic เสียทีเดียว ในรัฐธรรมนูญเป็น
ผู้เขียนประกาศนี้ฉันคิดว่าทรงคิดว่าตลอดประวัติดูจะรับเป็นผู้เขียน
จึงทรงต่อว่า การเขียน^{รัฐธรรมนูญ}กับการที่ทำของคณะราษฎร เปรียบเหมือน
เอาผ้ามาจะทำธง แล้วเอามาเหยียบย่ำเสียให้เปรอะเปื้อน แล้ว
เอามาชักขึ้นเป็นธง จะเป็นเกียรติยศของงานแก่ชาติหรือ จึงทรง
รู้สึกว่าจะรับเป็นกษัตริย์ต่อไปไม่ควร อีกประการ ๑ ประกาศนี้
คงตกอยู่ในมือราษฎรเป็นอันมาก ทำให้ขาดเสียความนิยม เมื่อไม่นิยม
ถึอกันแล้วจะให้เป็นกษัตริย์ทำไม เถวณัศว์ถึงที่คุมขังใส่กรงไว้ จึง
มีพระราชประสงค์จะออกเสีย เพราะรู้สึกว่าเป็นเสีย Credit ทุกชั้น
ทำให้คนเกลียดหมก แต่จะทรงยอมอยู่ไปจนเทวณัศว์สงม เวลา
นี้จะคุกหน้าใครไม่ได้ จะรับแขกไม่ได้ จะอยู่โดยเจียม ๆ แต่จะเชิญ
เสด็จไปอยู่ที่สภาก็จะเสด็จเพื่อช่วยความมั่นคง เมื่อการงานของ

ประเทศเรียบร้อยแล้ว ขออนุญาตไปสักฉะฉะเบา ๆ ไม่ไต่ข้อง
การเงินทอง ขอแต่ให้ได้ใช้สรวอยทรัพย์สินสมบัติเดิมที่ได้รับพระราช
ทานจากสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงตลอดไป.

อีกอย่าง • อยากจะแนะนำเรื่องสืบสันตติวงศ์ พระบาท
สมเด็จพระเจ้าบรมโกศ และพระสุทธเจ้า ^{พระ}โตเคยทรงพระราชดำริ
จะออกหลวงราชสมบัติเมื่อทรงพระชราเช่นเดียวกับ ในส่วนพระ
องค์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ทรงงานไปไม่ไต่ฉะเบา เมื่อการปฏิบัติแล้ว
จึงอยากจะได้ขอเสีย ทรงพระราชดำริเห็นว่าพระโอรสสมเด็จพระ
เจ้าฟ้ากรมขุนเพชรบูรณ์ ก็ถูกขามานแล้ว ผู้ที่จะสืบสันตติวงศ์ต่อไป
ควรจะเป็นพระโอรสสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงสงขลานครินทร์ที่ ทั้ง
กรมขุนชัยนาทเป็น Regent ก็สมควร จะได้เป็นคราวฉะฉาน
ก็ดีกว่าไหม เพราะพระองค์จะทรงเป็นกษัตริย์ในรัชกาลใหม่มีบุญถึง
หรือคนราษฎรจะเห็นควรกล่าวแก่ใจประกาศเสียเสียเสียหรือไม่
ก็สรุปแล้วแต่จะเห็นควร.

หลวงประดิษฐมนูธรรม กราบบังคมทูลว่า พวกคนราษฎรไม่
ทราบเกล้า ๆ ว่าพระบาท *Constitution* คือว่าควร
เปลี่ยนแปลงอาจไม่เสด็จกลับ อาจไม่พระบาทความที่ขอ
เป็นด้วยไม่รู้เท่าถึงพระบรมราชประสงค์ ไม่ใช่เป็นการมุ่งร้ายต่อ
พระองค์ เมื่อได้ทราบเกล้า ๆ ดังนี้ก็จะไม่มีความเข้าใจผิดอีก
ต่อไป และคงมีความเคารพนับถือในพระบารมีอยู่ตามเดิม.

มีพระราชดำริว่า ภาวะที่ประกาศออกไปเกลื่อนเมือง
ล้วนเป็นคำเสียหาย จะปรากฏไปในพงศาวดาร เมื่อมีดังนี้แล้ว

ถึงจะหนักใจใหม่ก็ลำบาก เมื่อสิ้นธุระแล้วขอให้ปล่อยพระองค์
ออกจากกษัตริย์ดีกว่า เพราะทรงรู้สึกว่าคุณราษฎรเอาพระองค์
ใส่ลงในที่ ๆ เล็ดหลวม หรือมีฉะนั้นพระองค์ก็ท้าวเข้มนี่ ซึ่ง
ที่จริงมีถึง ๓ ทาง ทั้งสุ ทั้งคน คนไม่รู้จักคำว่าฟ้าแดด

มีความอึดอัด ๑ ได้ทรงทราบข่าวเรื่องจะยึดเงิน ไม่ทราบ
ว่าจะทำจริงหรือไม่เพียงไร ถ้าจะรับ ทรงขอลาออกเสียก่อน
เพราะจะยอมเป็นหัวหน้าขล เขียวร่วมมือวิปริตภัยคุกคามไม่ได้
เป็นยอมทลาย ที่คุณราษฎรจะคิดหาเงินจากคนมีภาษี *Taxation*
นั้น ทรงยอมได้ แต่ในประกาศของคุณราษฎรที่พูดออกไปนั้นทำให้
ต่างประเทศมีความสงสัย ทรงขอบอกว่าเมืองไทยจะทำอย่าง
เมืองจีนไม่ได้ และจะเปรียบกับอาฟกานิสถานก็ไม่ได้ เพราะภูมิ
ประเทศต่างกัน เมืองไทยประเทศใกล้เคียงเขาเรือรบมาเมื่อไร
ก็ได้ จึงทรงขอทราบว่าคุณราษฎรใดคิดคั้งนั้นจริงหรือ

พระยามโนปกรณ กราบบังคมทูลว่า คุณราษฎรไม่ได้คิดคั้งนั้น
เสีย คิดจะหาเงินโดยทางภาษี กับทาง *Internal loan* เท่านั้น

มีพระราชดำรัสว่า เมื่อได้รับคำยืนยันว่าไม่วิปริตภัย จะจัด
ทางภาษีและทางกู้เงินในประเทศ จะทรงช่วยได้ พระคลังข้างที่
มีอยู่ ๒ ล้าน จะยอมให้ แต่เงินนี้เป็นหลายเจ้าของด้วยกัน และมี
ทางอื่นที่ได้ทรงช่วยอยู่หลายประการ เช่นในเรื่องลดเงินพระคลัง
ข้างที่ และช่วยแยงก์สยาม ซึ่งเสนาบดีคลังและที่ปรึกษานี้ในครั้งนั้น
แนะนำแก้ล้มเสีย ได้ทรงให้แยงก์ซิมโดยไม้ออกชดเชย ได้ทำ
โดยทั้งใจดีทุกอย่าง จึงเสียใจและน้อยใจมากที่คุณราษฎรได้ขอ

/ประกาศ

ประกาศไปตั้งนั้น.

อีกอย่าง ๑ ขอบอกว่ามีเสียงต่าง ๆ ว่าจะให้ถอดเจ้านั้น
ทำไม่ได้เป็นอันขาด เมื่อคราวราษฎรจะทำก็ขอให้พระองค์ออกจาก
กัมภีร์เสียก่อน ทรงเห็นว่าจะทำอย่างนี้ได้ คือ ในฝรั่งเศสยาให้เรียก
หม่อมเจ้าว่า *His Highness* ให้เรียกต่ำกว่าหม่อมเจ้าเซย ๆ
และที่จะให้เจ้ามีน้อยก็ทรงเห็นด้วย เพราะเดี๋ยวนี้มีคนนับ แต่ก็
ถอดถอดไม่ได้ ก็ยังปล่อยให้หายไปเอง แล้วจึงว่าก็เสียสำหรับ
ภายนอก.

พระยามโนปกรณัม กราบบังคมทูลว่า เรื่องถอดเจ้ายังไม่ได้
คิด.

มีพระราชดำรัสว่า ใน ๒ อย่าง เป็นไม่ยอมทำ คือ วิทยายุทธ
กับถอดเจ้า พระองค์ให้มีพระราชประสงค์อยู่ในความที่จะร่วม
ราษฎร ให้ราษฎรทุกคนได้ถือที่ดินและมีนาของตนเอง ไม่ควรให้
ที่ดินตกไปเป็นมือชาวต่างประเทศ แต่ยังไม่ตกลงไปไม่เป็นผล ด้วย
ถูกสัญญาทางพระราชไมตรีผูกมัด มีตลาดข้อที่ใดทรงพระราชดำริ
ไว้ อาจเป็นประโยชน์ที่จะค้าเนิรการต่อไป.

มีเรื่องพระที่ใดทรงพระราชดำริไว้ คือ พระองค์เจ้า
ยวเรศ กราบบังคมทูลว่า มีสเตอร์ ฤๅช มีโทรเลขมาว่า
เวลานี้ *Bomb* สยามราคาตกลง ๔% ถ้ายังมีภาวะถูก
แสดงว่าการเป็นไปยังไม่เรียบร้อย ต่างประเทศคงยังไม่วางใจ
ในเวลานี้ไม่ทราบว่าควมราษฎรได้ปล่อยยใครไปบ้าง.

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ๒ องค์

พระองค์เจ้าภาณุ กับหม่อมเจ้าที่เป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์.

มีพระราชดำริว่า การเกาะกุมจะเป็นไปนานเท่าไร ถ้า
เลิกเสียได้ยิ่งดี.

พระยาพลท กรมมวังคมนตรีว่า คณะราษฎรอยากจะทำเช่นนั้น
เหมือนกัน แต่มีบางคนไม่ยอมทำสภียปฏิญาณ เช่น พระยาสิทธิราช
เทโว ถึงจะเอาชีวิต.

มีพระราชดำริว่า มีใครบ้างที่ห้ามยอมให้สภีย ขอได้ ๆ ชื่อ
จะได้ทรงมีลายพระราชหัตถเลขาไปแนะนำ เพราะว่าถ้ามีวันคิด
กันไม่หยุด เมืองไทยก็จะกลายเป็นเม็กซิโก ยิ่งถกไว้นาน ทำให้
รู้สึกว่าการภายในไม่ปกติ จะร้าย ที่สำคัญที่สุดนั้นคือ สมเด็จ
เจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์ ฯ.

มีพระราชดำริว่า การที่เจ้าสมเด็จเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์
ไปถก มีความเสียหายเหมือนกัน ๒ คน คนรักบ้านมาก คน
เกลียดชังมากเหมือนกัน ถ้ายิ่งถกไว้นานวันอาจมีคนรักมากขึ้น ใน
เมืองไทยเกลียดชังคนมีอำนาจ ในรัชกาลที่ ๖ ท่านไม่สู้มีอำนาจ
ในราชการ มีคนรักมาก ครั้นมาในรัชกาลที่ ๗ ทรงรักใคร่นับถือ
ท่านมีอำนาจขึ้น คนเกลียดชังมากขึ้น ทรงสั่งเถกไว้ในเมืองไทย
ถ้าใครถูกเคราะห์ร้ายยิ่งมีคนรัก ทั้งทหารบกทหารเรือชอบท่านอยู่
มาก ถ้ายิ่งนานวันจะยิ่งมีพวกมากขึ้น ทรงเห็นควรปล่อยให้ไปอยู่ต่างประเทศ
หรือให้เสด็จไปต่างประเทศเสีย เพราะเดี๋ยวนี้ต้องระวังอยู่ทั้ง
๒ ทาง ถ้าคนราษฎรเห็นชอบด้วย จะพูดเองหรือจะให้รับสั่งกับ
พระองค์ท่านก็ได้.

พระยามโนปกรณัม กรามบึงคมทูลว่า เห็นคิที่จะให้เสด็จต่าง
ประเทศ แต่อย่าให้เป็นการเนรเทศ. มีพระราชดำรัสว่า รวย
ละเจียคนนี้ให้คิดเอง จะใดไม่ไค้ชื่อว่าหาญ.

มีพระราชดำรัสว่า จะเอาคิไหนเป็นที่ประชุมต่อไป, ที่
ศาลาสหทัยพอหรือไม่. หลวงประภิชญ กรามบึงคมทูลว่า คณ
รอนครคิดไว้ว่าพระที่นั่งอนันตสมาคม.

มีพระราชดำรัสว่า มีพระราชบัญญัติอีกหลายอย่างที่จะรวม
เลิก เช่น เรื่องของถนนกรีนละอภิรัฐมนตรี. ไปรบกเกล้า ๆ ให้
เจ้าพระยามหิธรไปศึกษาคอกกับพระยามโนปกรณัม.

มีพระราชดำรัสถามว่า ใครร่างพระธรรมนูญ. พระยา
มโนปกรณัมก็กราบบังคมทูลชื่อ. มีพระราชดำรัสว่า จะถามพระ
ราชดำรัสได้ ก็จึงไปทรงศึกษาเรื่องพระธรรมนูญการปกครองมาภาค
และมีกลองคึกความเห็นเหมือนที่คนหนุ่มได้คึกกัน ร่างพระธรรมนูญ
ของจีนก็มี ทรงยินที่จะช่วยให้งานเคียร.

พระยาตรีวิสาร กรามบึงคมทูลว่า มีความรู้สึกที่ทรงช่วย
เหลือเพื่อความมั่นคง เรื่องที่ทรงพระราชดำริจะเอาออกนั้น ขอ
พระราชทานให้คงไว้ก่อน. มีพระราชดำรัสว่า จะลูกอน ไม่
ทราบว่าจะเอาการแห่งพระเนตรจะหุพพทลาคเพียงไร เพราะการ
ฆ่าพระเนตรไม่ไค้ลสมคาค ถึงไม่มีเหตุเรื่องเปลี่ยนการปกครอง
ก็ไค้ทรงพระราชดำริจะลาออก การคอกไปยังไม่ทร เพราะว่า
จะเป็น
อย่างไร ถ้าพระเนตรคิและแสดงให้คิเห็นว่าคณราชครไม่ทำคิ
พระองค์เป็นที่เลื่อมความนิยม ก็อาจจะอยู่คอกไป ในชั้นนี้จอนแม้งรับ

แม่งสู้ไว้ก่อน.

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริที่จะเปลี่ยน
การปกครองนั้น ได้ทรงเคยคิดเคี้ยวแกงอยู่ที่ศึกษาหลายครั้งว่า
อย่างไรดีที่จะไม่คิด และทำการเช่นนี้ได้. พระบาทสม
เด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ยินคนพูดพูดกันเหมือนกัน จึงได้คิดการโดย
พลีชีวิต. ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ไปพิจารณาหาทางวาง
ประกาศตนความที่ใคร่รักปรอง และขอพระราชทานอภิไศน์เป็นที่
สมพระเกียรติยศ.

พ.๒๑

(๑๑)